

SUOMI TOISENA KIELENÄ

Oppilaat, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi eikä saame, saavat suomi toisena kielenä -oppimäärän (S2) mukaista opetusta. Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu suomi toisena kielenä -opetukseen, joka vuosiviikkotunneiltaan vastaa suomi äidinkielenä -opetusta.

S2-opetus toteutuu joko omassa suomi toisena kielenä -ryhmässä tai eriytettyä suomi äidinkielenä -oppitunneilla tai molempia tapoja yhdistäen. Lukujärjestyksellisesti suomi toisena kielenä -tunnit pyritään sijoittamaan samaan aikaan kuin äidinkieli ja kirjallisuus -oppitunnit.

Suomi toisena kielenä ja muiden oppiaineiden välistä kilpailua on vältettävä.

Suomi toisena kielenä -ryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon oppilaan suomen kielen taito, mutta myös oppilaan ikä, sekä koulu- ja kokemustausta. Suomi 2 -opettajan asiantuntemusta ja ammattitaitoa tulee käyttää hyväksi ryhmää muodostettaessa.

Opetuksen tulee olla systemaattista ja jatkuvaa koko perusopetuksen ajan. Tällä järjestelyllä taataan oppilaalle mahdollisuus suomi toisena kielenä -oppimäärään jatko-opinnoissa. Näin varmistetaan esimerkiksi mahdollisuus kirjoittaa ylioppilastutkinnossa suomi toisena kielenä -koe suomi äidinkielenä -kokeen sijaan.

Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomi äidinkielenä -oppimäärää vain, jos hänen suomen kielen taitonsa on kaikilla kielen osa-alueilla suomea äidinkielenään puhuvan tasolla. Tämä on osoitettava arviointimenetelmällä, joka on laadittu ikätasoa vastaaviksi. Siirtopäätöksessä on huomioitava myös edistyminen muissa oppiaineissa. Päätös tehdään yhdessä oppilasta opettavien opettajien ja huoltajien kanssa. Päätöksestä tehdään merkintä oppilaskorttiin.

TAVOITTEET

Opetuksen päätavoite on, että oppilas saavuttaa mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla ja pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita. Näin hänellä on suomea äidinkielenään puhuvan kanssa samat mahdollisuudet jatko-opintoihin ja toimimiseen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Oppilaan oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle. Tukemalla oman äidinkielen opetusta oppilaalle annetaan mahdollisuus kasvaa kaksikieliseksi ja -kulttuuriseksi ihmiseksi. Suomea toisena kielenä opettavan tulee ottaa selvää oppilaan oman äidinkielen ja kulttuurin pääpiirteistä.

Tavoitteiden asettamiseen vaikuttavat:

- oppilaan ikä
- oppilaan oman äidinkielen ja suomen kielen taito
- oppilaan koulutausta ennen Suomeen tuloa
- oppilaan kokemusmaailma
- oppilaan oman äidinkielen ja kulttuurin etäisyys suomen kieleen ja kulttuuriin
-

OPPIMISTASOT JA KIELEN OSA-ALUEET

Suomi toisena kielenä ei etene luokka-asteittain, vaan tasoittain. Tasot nojaavat Suomessa laadittuun sovellukseen asteikosta, joka sisältyy Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn kielen oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen (liite).

Oppimisen tasoja on kolme:

Taso A (noin 1-3 vuotta maahantulosta tai suomi toisena kielenä -opetuksen aloittamisesta) Taso B (noin 3-5 vuotta edellisestä) Taso C (noin viidestä vuodesta eteenpäin)

Jokaisella tasolla seurataan oppilaan kielen kehittymistä kaikilla kielen osa-alueilla, joita ovat:

- kuullun ymmärtäminen
- puhuminen
- ääntäminen
- luetun ymmärtäminen
- kirjoittaminen

ja näihin olennaisesti liittyvät

- sanavarasto
- kielen rakenteet
- ja kielentuntemus

Yksilöllisistä tekijöistä riippuen tasojen kestot ovat viitteellisiä. Jokaisen oppilaan taso on arvioitava vuosittain.

OPPIMISTASOJEN TAVOITTEET

Oppimistasojen tavoitteet löytyvät liitteestä 1, kielitaidon tasojen kuvausasteikosta. Tavoitteita pitää soveltaa oppilaan ikätaso huomioiden.

KESKEISET SISÄLLÖT

Opetuksessa käytetään spiraalimaisuutta, jolloin jo opittua kerrataan, syvennetään ja laajennetaan vuosittain ikä- ja taitotaso huomioiden.

Suomalaislapsi hallitsee kouluun tullessaan mm. suomen perussanavaraston, kielen rakenteet ja ääntämisen. Hänellä on myös suomalainen kokemuspohja, jolle hän perustaa oppimisensa. Näin ei maahanmuuttajataustaisella oppijalla yleensä ole, vaikka hän olisikin syntynyt Suomessa. Häneltä ei siis voi odottaa näiden taitojen hallitsemista. Kielen perusta on rakennettava ennen soveltamista.

Osa opetuksen sisällöistä voidaan valita suomi äidinkielenä -oppimäärästä yhteistyössä luokanopettajan/aineenopettajan kanssa. Painotuksia, menetelmiä ja sisältöjä valittaessa on huomioitava oppijan erityispiirteet. Kaikkia suomi 2 -oppimäärän sisällön osa-alueita on opetettava tasapuolisesti.

Oppilaalle tärkeintä on sana- ja käsitevaraston laajuus. Tekstityypistä riippuen on sanoista ymmärrettävä jopa 80-90%, jotta tekstin sisältö avautuu. Opetuksessa on kiinnitettävä huomiota sana- ja käsitevaraston laajentamiseen ja syventämiseen.

Tilanteet ja aihepiirit, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoidaan

- henkilökohtainen elämä, perhe, suku, ystävät; vuoden- ja vuorokaudenajat sekä sää; koti ja asuminen; koulu fyysisenä ympäristönä, oppitunnit, koulutoverit, opettajat ja muu henkilökunta; ruokailu ja puhtaus; ihmisen keho ja vaatetus; julkiset tilat ja palvelut, kuten kauppa, liikenne ja terveydenhoito; maaseutu- ja kaupunki; luonto; vapaa-aika, kulttuuri ja urheilu, matkailu; tiedotusvälineet
- eri oppiaineiden sanasto: sanavaraston laajentaminen, ylä- ja alakäsitteet, juhlapäivät, kansanperinne, tapakulttuuri; leikit; suomalaiset merkkihenkilöt ja -tapahtumat; arjen perinne ja elämänmuoto

Sanaston erityispiirteet

- Homonymia ja polysemia; samalla tai samannäköisellä sanalla voi olla eri merkityksiä (esim. kuusi, pitää)
- Sanojen rektiot; tietty sana vaatii seurassaan olevalta sanalta tietyn sijamuodon (esim. rakastan sinua, pidän sinusta)
- Sanojen yhdistäminen; perus- ja määriteosat, niiden järjestys, sanojen yhdistettävyyttä
- Sanojen johtamisen pääperiaatteet
- Morfologiset säännöt; sanavartalot, johtimien, tunnusten, päätteiden, omistusliitteiden, liitepartikkelien tunnistaminen sekä yhdistäminen oikeassa järjestyksessä
- Sanojen merkitykset fraaseissa
- Sanojen tyylierot (esim. naama, kasvot)
- Kulttuurisidonnaiset sanat; sanat jotka puuttuvat muista kielistä, sivumerkitykset

Rakenteet ja kielitieto

- äänteiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistaminen ja tuottaminen; kirjoitus- ja äännejärjestelmä ja niiden erityispiirteet suhteessa oppilaan omaan äidinkieleen
- kielen rakenteista keskeisimmät; sanaluokat ja niiden taivuttaminen sekä taivutusmuotojen oikea käyttö; nominityypit ja verbityypit; sijamuodot ja niiden käyttö, verbien persoona- ja aikamuodot käyttöyhteyksissään sekä modukset ja niiden käyttö; lauseenjäsenten tunnistaminen; nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tunnistaminen; lausetyypit merkityksineen; välimerkit ja oikeinkirjoitus, sanojen lyhentäminen,
- tavu, sana, lause, virke; sidoksisuus; erilaisten tekstilajien päätyypit
- puhutun ja kirjoitetun kielen ero; puhutun kielen vaihtelu esim. murteet, nuorisokieli
- suomi maailman kielten joukossa

Lukeminen ja kirjoittaminen

- suomen kielen kirjoitusjärjestelmä, kirjain-ääne-vastaavuus, äänteiden kestojen erottelu, tavutus, pien- ja suuraakkoset, tyyppikirjaimet
- mekaaninen, sujuva ja ymmärtävä lukutaito; lukutaidon strategioita kuten ennakointi, päättely sekä pääasioiden ja tukisanojen etsiminen tekstistä
- itsensä ilmaiseminen kirjoittamalla ikätasonsa mukaan
- tekstilajit ja kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin, esimerkiksi viestien, kirjeiden ja tietopuolisten tekstien laadinta
- puhutun ja kirjoitetun kielen ero

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- ikäkauden ja kielitaidon mukaisesti sadut, lorut, sarjakuvat, kertomukset, runot, arvoitukset, sananlaskut, kaunokirjalliset otteet ja kokonaisteokset
- keskeiset kirjailijat ja heidän teoksensa sekä Kalevala ja Suomen kirjallisuuden päävaiheet
- mediatekstit, kuvalukutaidon alkeet, elokuva ja teatteri
- kirjaston käyttö, tieto- ja viestintätekniikka, televisio, radio, lehdistö, mainonta

- tiedonhankinta erityyppisistä lähteistä

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- puheviestinnän strategiat kuten kysyminen ja vastaaminen, myöntäminen ja kieltäminen, ohjeiden antaminen ja niiden ymmärtäminen, keskustelun aloittaminen, ylläpitäminen ja päättäminen, mielipiteen ilmaiseminen, kuulijan huomioon ottaminen sekä kuuntelijan palautekäyttäytyminen
- kulttuurisidonnaiset puheviestintätilanteet kuten tervehtiminen, puhutteleminen, esittäytyminen, kiittäminen, anteeksi pyytäminen ja puhelinkäyttäytyminen
- omien tunteiden, tarpeiden, tietojen ja mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen
- puuttuvan kielitaidon kompensoiminen esimerkiksi lähikäsitettä käyttämällä tai selittämällä
- neuvottelutaitojen kehittäminen ja rakentava keskusteleminen

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö, uusien sanojen ja rakenteiden omaksuminen ja käyttö omissa tuotoksissa, pari- ja pienryhmäkeskustelu puheviestinnän säännöllisenä harjoittelutapana, merkityksen päättely asiayhteydestä, suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen, oman tuotoksen tarkkaileminen ja korjaaminen sekä oman kielitaidon arviointi.

ARVIOINTI

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet. Arvioidaan sitä, mitä on jo opittu, eikä kiinnitetä huomiota siihen, mitä on vielä oppimatta. Päättöarvioinnissa on otettava huomioon, että oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Kielitaito

Kielen osaamisen taso luokalla 9 kielitaidon tasojen kuvausasteikon (liite) mukaan: B1.1-B1.2

Kulttuuritaidot

Oppilas

- tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja suomalaisia tapoja
- ymmärtää ja osaa suhteuttaa suomalaisen kulttuurin arvoja omaan arvomaailmaansa
- ymmärtää monikielisuuden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja arvostaa sitä

Kielenopiskelutaidot

Oppilas

- on tottunut säännöllisesti käyttämään kielen opiskelussa tehokkaiksi todettuja työtapoja
- tunnistaa oman oppimistyylinsä ja osaa hyödyntää sitä opiskelussa

MAAHANMUUTTAJIEN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUS

Maahanmuuttajilla on oikeus saada omaa äidinkieltään ylläpitävää opetusta, mikäli opetuksen järjestämiseen on edellytykset. Opetusta annetaan pääsääntöisesti 2h/ viikko. Opiskeluun osallistuminen ja siihen sitoutuminen kartoitetaan vuosittain. Hyvinkäällä yleisimmin opetettujen äidinkielen opetussuunnitelmat löytyvät tämän opetussuunnitelman liitteenä.

Maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun sekä kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja viestinnän kehittymistä, sosiaalisten suhteiden ja maailmankuvan muodostumista ja persoonallisuuden ehyttä kasvua. Yhdessä suomi/ ruotsi toisena kielenä opetuksen kanssa oppilaan oman äidinkielen opetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja rakentaa pohjaa monikulttuurisuudelle ja toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Äidinkielen opetuksen tehtävänä on saada oppilaat kiinnostumaan omasta äidinkielestään, käyttämään ja kehittämään äidinkielen taitojaan perusopetuksen jälkeenkin sekä arvostamaan omaa taustaansa ja kulttuuriaan. Äidinkielen opetuksella edistetään oppilaan mahdollisuuksia opiskella täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen aineita.

OPPIMISYMPÄRISTÖ JA TYÖTAVAT

Maahanmuuttajien äidinkielen opetus tapahtuu usein pienryhmissä, joissa on kuitenkin eri luokka-asteiden oppilaita. Siksi opetustilaa ja -välineitä käytetään joustavasti, jotta oppilaiden erilaiset oppimisvalmiudet voitaisiin ottaa huomioon. Oppimisympäristö on kiireetön, motivoiva ja omaa äidinkieltä ja kulttuuria arvostava.

Koska eri kielillä saatavaa kirjallisuutta on tarjolla vähän, on kouluissa mahdollisuus käyttää tietokoneita, internetiä, tv- ja videolaitteita osana oman äidinkielen ja kulttuurin opiskelua. Työtapoina käytetään leikkejä, dramatisointeja, esitelmiä, yksilö-, pari- ja ryhmätöitä.

Koulun työtapojen lisäksi olennaista on motivoida ja tukea sekä oppilas että vanhemmat oman äidinkielen aktiiviseen käyttämiseen ja opiskeluun. Oman äidinkielen opettaja on mukana vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä, oppimissuunnitelmien laadinnassa sekä tarvittaessa apuna muissa oppilaan koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.

MENETELMÄT

Koska kielillä on omat erityispiirteensä, kuvataan menetelmät kunkin kielen yhteydessä.

ARVIOINTI

Lähtökohdat kielen oppimiselle ovat erilaiset riippuen oppilaan iästä, aikaisemmasta opetuksesta, opiskelutottumuksista sekä kodin ja muun ympäristön tarjoamasta tuesta äidinkielen kehittymiselle.

Näistä tekijöistä johtuen oppilaat jaetaan luokkatasosta riippumatta eri tasoille. Vasta-alkajan tasolla opiskellaan noin kaksi ensimmäistä opintovuotta, keskitasolla kolmesta viiteen vuotta maahantulosta tai opintojen aloittamisesta ja edistyneiden tasolla yli viisi vuotta maahantulosta tai koulun aloittamisesta. Rajat tasojen välillä ovat kuitenkin suuntaa-antavia: eri kielissä on monia sellaisia erityispiirteitä, joilla on erilaisia ja erilaajuisia vaikutuksia taitojen kehittymiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi kirjoitusjärjestelmä, jonka oppimiseen voi joissakin kielissä mennä useita vuosia, puhe- ja kirjakielen erot, kirjakielen tilanne yleensäkin sekä saman kielen eri variantit.

Arvioinnin tehtävänä on kuvata oppilaan osaamista sekä kannustaa ja ohjata opiskelua.

Koetulosten lisäksi arvosanaan vaikuttavat tuntiosallistuminen, kotitehtävien tekeminen, asennoituminen kielen opiskeluun, opiskelutaidot ja -tottumukset sekä yhteistyökyky.

Kielen arvioinnin pohjaksi Opetushallitus on vahvistanut taitotasokriteerit numerolle kahdeksan (8) kielen viidellä osa-alueella (puhuminen ja kuunteleminen, lukeminen ja kirjallisuus, kirjoittaminen, kielentuntemus sekä kulttuurintuntemus ja kieli-identiteetti) Oppilaan osaaminen arvioidaan näiden kriteerien pohjalta, kuitenkin eri kielten ominaisuuden huomioon ottaen.

AIHEKOKONAISUUKSIEN TOTEUTTAMINEN

ÄIDINKIELI

IHMISENÄ KASVAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> ● tarinoita ja kertomuksia erilaisista ihmisistä eri ikäisinä, eri aikoina, eri tilanteissa ikäkaudelle sopivalla tavalla kertoen tai lukien ● ilmaisukasvatuksessa oppii tunteiden ilmaisua ja asettumista toisen ihmisen asemaan
KULTTUURI-IDENTITEETTI JA KANSAINVÄLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> ● kirjallisuuden kautta tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja kansanperinteeseen ● luetaan muiden maiden kirjallisuutta
VIESTINTÄ JA MEDIATAITO	<ul style="list-style-type: none"> ● kirjoittamista, puhumista, kuuntelemista ● sähköisten viestimien käyttö ● mediakriittisyys ● aikakaus- ja sanomalehtiin tutustumista
OSALLISTUVA KANSALAIKUUS JA YRITTÄJYYS	<ul style="list-style-type: none"> ● kokous- ja neuvottelutaidon harjoittelua ● asiakirjamallit ● mielipidekirjoittaminen ● paneelikeskustelut ● väittelyt
VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA	<ul style="list-style-type: none"> ● ympäristöaiheisia tekstejä ● ohjeiden tutkimista (komposti ym.) ● julisteet, tietoisut
TURVALLISUUS JA LIIKENNE	<ul style="list-style-type: none"> ● tekstien kautta aiheen käsittelyä keskustellen, kirjoittaen jne.
IHMINEN JA TEKNOLOGIA	<ul style="list-style-type: none"> ● tekstinkäsittelyohjelmien käytön harjoittelua ● tietoverkkojen käyttöä (netiketti), sähköposti ● puhelinkäyttäytyminen ● kirjoittamisen historia (kirjapainotaito, lennätin jne.)